

имеет только ему присущие особенности и заслуживает детального изучения.

Список литературы: 1. Божьев В. П. Уголовно-процессуальные правоотношения: Автореф. дис... д-ра юрид. наук. - М., 1994. - 39 с. 2. Божьев В. П. Уголовно-процессуальные правоотношения. - М.: Юрид. лит., 1978. - 176 с. 3. Кокорев Л. Д. Участники правосудия по уголовным делам. - Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1971. - 176 с. 4. Курс советского уголовного процесса. Общая часть / Под ред. Бойкова А. Д. и Карпеца И. И. - М.: Юрид. лит., 1989. - 640 с. 5. Полосков П. В. Правоспособность и дееспособность в советском уголовном процессе: Автореф. дис... канд. юрид. наук. - М., 1985, - 26 с. 6. Полянский Н. Н. Вопросы теории советского уголовного процесса. - М., Изд-во МГУ, 1956. - 271 с. 7. Рахунов Р. Д. Участники уголовно-процессуальной деятельности. - М.: Юрид. лит., 1961. - 275 с. 8. Строгович М. С. Уголовный процесс: Учебник. - М.: Госюриздат, 1946. - 511 с.

В.М. Шевчук,
канд. юрид. наук

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ

На сьогодні роль і значення типових слідчих ситуацій для організації розслідування й удосконалення його методики є загально-визнаними. Вирізнення типових ситуацій і розробка на цій основі рекомендацій з методики розслідування окремих видів злочинів необхідні для правильної побудови слідчих версій, визначення напрямку подальшого розслідування, виявлення обставин, що мають значення для справи, вибору комплексу та черговості слідчих дій (10, с. 121).

На початковому етапі розслідування контрабанди в основу типізації слідчих ситуацій можуть бути покладені різноманітні критерії (компоненти): а) обсяг та зміст даних, за якими порушується кримінальна справа; наявність даних про злочинця; б) способи вчинення контрабанди (ситуації шляхом переміщення поза митним контролем, використання тайників, фальсифікації митних та інших документів тощо); в) предмети посягання (ситуації контрабанди товарів, валюти, наркотиків тощо); г) характер типової "слідчої картини" (очевидні, неочевидні, прогнозовані); д) спосіб вчинення контрабанди (ситуації приготування, безпосереднього вчинення, приховування та використання результатів контрабандної діяльності) і т.д. Проте для формування методики розслідування контрабанди не всі названі підстави класифікацій типових слідчих ситуацій придатні. Наприклад, якщо

взяти за основу типізації способи вчинення контрабанди, то таких ситуацій може бути більше ста.

На наш погляд, усі слідчі ситуації у справах про контрабанду, що виникають на початковому етапі розслідування, доцільно класифікувати на три групи в залежності від обсягу та змісту даних, що послужили підставою порушення кримінальної справи та інформації про злочинця. Це такі ситуації:

- а) ознаки — достатні дані про вчинення контрабанди, відома особа, яка її вчинила;
- б) ознаки про вчинену контрабанду, особа, яка її вчинила, невідома;
- в) ознаки контрабанди й відомості про злочинця, але останній зник з місця події.

Перша група типових слідчих ситуацій характеризується наявністю достатньої кількості ознак, що вказують на вчинення контрабанди й особу, яка її вчинила. Залежно від змісту й обсягу вихідних (початкових) даних, за якими порушується кримінальна справа, можуть виникати такі конкретні ситуації:

- а) вихідні (початкові) дані — ознаки контрабанди отримано працівниками митниці при здійсненні митного контролю під час затримання злочинця з речовим доказом безпосередньо під час незаконного перетину кордону;
- б) вихідні (початкові) дані про вчинення злочину отримано в результаті прикордонного контролю співробітниками Прикордонних військ;
- в) інформацію про вчинення контрабанди отримано в результаті здійснення оперативно-розшукових заходів, коли кримінальну справу було порушено за матеріалами СБУ або МВС;
- г) інформацію про ознаки вчинення контрабанди отримано в ході розслідування інших злочинів;
- д) початкові дані про підготовлювану або вчинену контрабанду отримано із заяв, повідомлень громадян або інформації, що надійшла від інших правоохоронних органів.

Перша найбільш типова ситуація характеризується тим, що працівники митних органів у результаті здійснення ними митного контролю виявляють предмети контрабанди, які за найменуванням, кількістю, вартістю, способом переміщення та приховування від митного контролю вказують на ознаки контрабанди. При цьому відома особа, яка її вчинила. Вихідним матеріалом для митниці як органу дізнання служить протокол про порушення конкретною особою правил переміщення через митний кордон певних предметів, що підпадають під ознаки такого злочину, тобто виявлено самі предмети посягання, документи і правопорушник (4, с. 325).

У таких ситуаціях контрабандист, затриманий з речовим доказом на місці вчинення контрабанди, визнає свою провину, його викривають наявні докази.

Це прості ситуації, “які звичайно складаються за так званими “очевидними” злочинами, коли сам злочин та особа, яка його вчинила, очевидні, відомі з самого початку розслідування” (3, с. 174). Початкові дані, які є в розпорядженні дізнавача, обумовлюють комплекс і послідовність проведення невідкладних слідчих дій. Стосовно досліджуваної типової ситуації такими діями можуть бути: а) особистий обшук, затримання і допит підозрюваного; б) огляд місця затримання з метою з’ясування обстановки події, виявлення слідів злочину та речових доказів; в) слідчий огляд предметів, що мають відношення до злочину (предметів контрабанди, документів, транспортних засобів, тайників, записних книжок, листів тощо); г) допит осіб, які виявили і спіймали з речовим доказом злочинця, а також допит свідків-очевидців про обставини злочину та затримання; д) призначення експертиз (трасологічної, біологічної, товарознавчої, вибухово-технічної, балістичної, а також техніко-криміналістичної експертизи документів); е) обшук за місцем проживання підозрюваного та в інших місцях, де, судячи з обставин справи, можуть зберігатися документи та інші предмети, що мають значення для справи.

Значні труднощі при розслідуванні контрабанди викликають виладки затримання контрабандиста безпосередньо на митному кордоні, коли особа, незважаючи на наявність доказів, заперечує сам факт вчинення контрабанди й заявляє, що предмети контрабанди їй не належать. Це складна конфліктна ситуація (1), в якій інформаційна невизначеність і протиріччя між фактами вимагають правильного й кваліфікованого проведення комплексу невідкладних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Перелік і послідовність їх проведення залежить від обставин конкретної справи й багато в чому подібні до розглянутого вище комплексу. Проте особливого значення в таких ситуаціях набуває слідчий огляд та фіксація виявлених предметів контрабанди, а також предметів, вилучених при особистому обшуку та затриманні підозрюваного. У разі необхідності до огляду варто залучати спеціаліста-криміналіста, який допоможе встановити сліди, залишені контрабандистом, і довести причетність останнього до злочину. Варто старанно оглянути пакувальний матеріал предметів контрабанди, звернути увагу на саморобні упаковки з паперу, газет, оскільки їх частини можуть бути виявлені в результаті наступних обшуків за місцем проживання або роботи контрабандиста. Пакувальний матеріал слід детально описувати при наявності на ньому рукописних позначок, текстів, цифр, що надалі може послужити предметом криміналістичної експертизи.

Друга типова ситуація характеризується тим, що початкові дані про вчинення контрабанди отримано в результаті прикордонного контролю співпрацівниками Прикордонних військ, коли виявлено предмети посягання і затримана особа, яка переміщує їх. У цьому випадку прикордонники складають протокол затримання, в якому необхідно фіксувати всі обставини вчинення контрабанди, місце події фотографують, складають схеми й плани. При переміщенні контрабанди шляхом обходу митного контролю рекомендується вказувати маршрут проходження, наявність дорожніх та інших знаків тощо. Але незрідка при затриманні прикордонниками правопорушників як безпосередньо на митному кордоні, так і поза межею митного контролю протоколи й схеми затримання не оформляються належним чином (нечітко вказується маршрут слідування, відсутні свідки та ін.), а первинні пояснення не відбивають сутності й характеру правопорушення. І як результат цього — при розгляді справ у судах правопорушники часто змінюють первинні свідчення, посилаючись на незнання чинного законодавства або примушування до дачі зізнавальних свідчень.

Дізнавач митниці, отримавши початкові матеріали про контрабанду, за наявності достатніх даних порушує кримінальну справу впровадить невідкладні слідчі дії, перелік і послідовність яких істотно не відрізняється від ситуацій, розглянутих раніше. У цьому випадку обов'язково необхідно допитати представників Прикордонних військ, які виявили контрабанду, й осіб, при цьому присутніх.

Відомо, що підрозділи Прикордонних військ України згідно з п. 7 ст. 101 КПК України виступають органом дізнання у справах про порушення державного кордону (ст. 75 КК). У зв'язку з цим на даний час вони не мають можливості здійснювати необхідну і своєчасну процесуальну діяльність по фіксації й вилученню доказів виявленої контрабанди, а також встановленню та затриманню підозрюваних. Тому вважаємо цілком обґрунтованою і доцільною пропозицію про надання відповідним підрозділам Прикордонних військ України прав органів дізнання у справах про контрабанду (2, с. 50).

Третя, типова слідча ситуація характеризується тим, що початкові дані про вчинення контрабанди отримані в результаті здійснення оперативно-розшукових заходів. У цій ситуації до початку розслідування, як правило, відомі причетні до злочину особи й місце події, дані про підготовку, безпосереднє вчинення контрабанди або про результати контрабандної діяльності (транспортування, зберігання, реалізація тощо), проте інші обставини відомі не повністю. У цьому випадку матеріали оперативно-розшукової діяльності є приводом і підставою для порушення

кримінальної справи й провадження невідкладних слідчих дій (п. 1 ст. 10 Закону "Про оперативно-розшукову діяльність"). До таких ситуацій, наприклад, належить учинення контрабанди представниками підприємницьких структур при сприянні працівника митниці (7, с. 109), коли в результаті оперативної розробки й за допомогою технічних засобів виявляються факти контрабанди.

Відмінною рисою таких ситуацій є раптовість проведення комплексу оперативно-розшукових заходів, організаційних та слідчих дій. При цьому типовий перелік невідкладних слідчих дій з розглядуваної типової ситуації може охоплювати: а) затримання, особистий обшук підозрюваного; б) допит підозрюваного; в) огляд місця події; г) огляд предметів контрабанди, місць їх приховування та транспортного засобу, в якому вони виявлені; д) огляд документів, пред'явлених митному контролю для переміщення товарів або валюти і для перетинання кордону; е) допит свідків; є) обшук за місцем роботи, проживання підозрюваного (підозрюваних) та за місцем його "зв'язків"; ж) призначення за необхідністю експертиз — товарознавчої, трасологічної, техніко-криміналістичної експертизи документів тощо; и) виїмка та огляд документів за місцем роботи підозрюваного; і) огляд складських та виробничих приміщень за місцем роботи підозрюваного й товарів, що там знаходяться; к) виїмка та огляд дискет і даних, що містяться в пам'яті комп'ютерів за місцем роботи й проживання підозрюваного, а при необхідності - призначення по них експертизи; л) накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію (7, с. 109).

Четверта типова ситуація виникає при розслідуванні інших злочинів. Вона складна й відрізняється від розглянутих вище насамперед фактором несподіванки, коли ознаки контрабанди слідчий виявляє в результаті проведення слідчих дій по іншій кримінальній справі, не пов'язаній з контрабандою. Такі ситуації характеризуються певними труднощами їх вирішення, обумовлені насамперед часовим фактором — часом, що пройшов з моменту безпосереднього здійснення контрабанди та моменту виявлення її ознак. Тому для даних ситуацій характерний незначний обсяг доказової та іншої інформації.

Основні напрямки розслідування в таких ситуаціях становлять передусім встановлення події злочину та вини особи, яка його вчинила. Діяльність працівників дізнання (слідства) орієнтована на збирання доказів та встановлення всіх обставин, що входять до предмету доказування.

П'ята слідча ситуація характеризується тим, що початкові дані про контрабанду отримано в результаті попередньої перевірки заяв і повідомлень фізичних та юридичних осіб про підготовлювану або вчинену контрабанду, а також матеріалів та інформації, що надійшли від інших

митних і правоохоронних органів України та іноземних держав. Основним завданням указаних ситуацій є встановлення факту незаконного переміщення через кордон, а також осіб, причетних до вчинення даного злочину, шляхом використання прийомів та повноважень суб'єктом, який одержав такі заяви або інформацію.

У багатьох випадках у подібних ситуаціях відсутній фактор раптовості. При проведенні перевірки шляхом відібрання пояснень або витребування документів (ст.97 КПК) незрідка має місце передчасне просочування інформації, що дає злочинцю можливість здійснити заходи по приховуванню слідів контрабандної діяльності чи самому приховатися від слідства.

Тактика проведення попередньої перевірки багато в чому визначається: а) обсягом інформації, що міститься в заяві (повідомленні), від кого отримана інформація; б) часовим фактором — контрабанда вчинена через певний час або здійснюються тільки підготовчі дії; в) суб'єктом отримання такої заяви або повідомлення (митний орган, підрозділи СБУ, МВС та ін.), тобто чи має такий суб'єкт право здійснення оперативно-розшукової діяльності у повному обсязі і які повноваження він має в ході такої перевірки.

У зв'язку з цим певних відмінностей набуває розглядувана слідча ситуація при надходженні заяви (повідомлення) про контрабанду до митного органу. За загальним правилом митний орган за заявою, що надійшла, про підготовлювану або вчинену контрабанду повинен прийняти рішення в строк не більше 10-ти днів (ст.97 КПК). За цей час разом із відібранням пояснень та витребуванням необхідних документів митний орган проводить перевірку методами митного контролю (митний огляд транспортних засобів, вантажів та інших предметів, особистий огляд, перевірка документів тощо). Крім цього, згідно з Митним кодексом України оперативні працівники митниці можуть у ході перевірки інформації, що надійшла, і до порушення кримінальної справи провести митне обстеження територій, місцевості, приміщень (ст. 127 МК); призначити експертизи (ст. 131 МК); провести перевірку окремих сторін діяльності підприємств (ст. 132 МК) та ін.

Результати перевірки заяв та повідомлень повинні доповідатися начальнику митниці, який у випадку виявлення у перебігу такої перевірки ознак контрабанди приймає рішення про порушення кримінальної справи та проведення невідкладних слідчих дій, спрямованих на встановлення й закріплення слідів. Типовий перелік і послідовність проведення невідкладних слідчих дій аналогічні першій типовій ситуації, що розглянута раніше.

Друга група типових слідчих ситуацій виникає при виявленні

предметів контрабанди на митному кордоні, коли особа, яка вчинила злочин, невідома. Це так звана "безгоспна" контрабанда, яка останнім часом в Україні набула погрожуючого характеру. Тільки в 1996 р. наркотичні речовини було виявлено й вилучено в 310 випадках (понад 1,584 т), з них у 135 випадках (567,64 кг) мала місце безгоспна контрабанда (43,5%). У порівнянні з 1994 р. вона збільшилася майже в 2 рази (5, с. 18-19; 6, с.6).

Такі ситуації, на відміну від першої групи типових ситуацій, є менш сприятливими, оскільки для них характерно високий ступінь інформаційної невизначеності — відсутність даних про особу, а коло інших джерел для розшуку злочинця вкрай обмежене. У подібних ситуаціях кримінальна справа порушується за фактом виявлення злочину при відсутності особи, підозрюваної у його вчиненні. Тому першочерговим завданням є встановлення особи злочинця, її розшук, затримання та викриття. Діяльність працівника дізнання (слідства) має бути спрямована на виявлення й систематизацію максимальної кількості доказової та орієнтовної інформації, що характеризує особу злочинця й злочинний характер події. У зв'язку з цим особливо важливого значення набуває використання даних, що містяться в криміналістичній характеристиці даного злочину: про предмет посягання, його індивідуальні особливості, кількісно-якісні характеристики, які можуть вказувати на вікові, фахові та інші особливості злочинців; про спосіб вчинення контрабанди та приховування слідів злочину, що звужує коло осіб, серед яких необхідно шукати злочинця; про залишені сліди на місці злочину, що характеризують стать, вік, психологічні риси, фізичну силу злочинця, його фахові навички та вміння, кількість осіб, які брали участь у вчиненні контрабанди; про типові риси особи контрабандиста.

Успішне вирішення розглядуваної ситуації, тобто встановлення та викриття особи винного, значною мірою залежить від таких чинників, як: а) висококваліфіковане проведення *огляду місця події*, включаючи огляд предметів контрабанди та місць їх приховування; б) *допит свідків-очевидців*, а за їх відсутності дії мають бути спрямовані на їх виявлення; в) *залучення спеціалістів кінологічної служби митниці або прикордонників*, оскільки шляхом проведення вибірки по "гарячих слідах" за допомогою спеціально тренованої службово-розшукової собаки можна встановити контрабандиста по запахових слідах; г) *перевірка* результатів оглядів та допитів *за криміналістичним обліком* (дактилоскопічним, за способом вчинення, за ознаками зовнішності тощо); д) *вивчення матеріалів архівних кримінальних справ* даної категорії (розкритих і нерозкритих) шляхом порівняльного аналізу способів вчинення контрабанди (розслідуваного та вказаного в архівній справі). Встановлення аналогії у прийомах способу

вчинення контрабанди дозволяє висунути версію, що до розслідуваної справи може бути причетна дана особа; е) *взаємодія* митних органів, Прикордонних військ, підрозділів СБУ та МВС з метою ефективного й висококваліфікованого проведення початкових слідчих дій та оперативно-розшукових заходів та ін.

Тому на основі аналізу вищевказаного для розв'язання розглядуваної проблемної ситуації можна рекомендувати такі початкові слідчі дії й оперативно-розшукові заходи: а) огляд місця події, включаючи огляд предметів контрабанди та місць їх приховування; б) використання службово-розшукових собак; в) виявлення можливих свідків та їх допит; г) призначення за результатами огляду криміналістичних експертиз; д) складання (або поставлення завдання про складання) композиційного портрета особи, яка вчинила контрабанду (якщо злочинця хтось бачив); е) перевірка за криміналістичними обліками (дактилоскопічному, за способом учинення, за ознаками зовнішності); є) поставлення завдання про встановлення особи, яка вчинила контрабанду, оперативним шляхом та ін.

Третя група типових слідчих ситуацій є більш сприятливою для початкового етапу розслідування, оскільки особа контрабандиста відома, але останній зник з місця злочину. Як правило, вона поєднує конкретні ситуації, коли контрабанду виявляють у момент безпосереднього вчинення незаконного переміщення через кордон або після його вчинення. Наприклад, здійснюючи митний контроль потягу "Москва-Донецьк" на посту "Тополі", інспектор Куп'янської митниці оглядав купе. Пасажирам купе було поставлено запитання про наявність переміщуваних наркотиків, зброї та боєприпасів. Отримавши негативну відповідь, інспектор вирішив оглянути чорну шкіряну куртку, кишеня якої підозріло відвисала. Проте з верхньої полиці зіскочив хлопець, вихопив з кишені куртки пістолет і, погрожуючи ним, зник з місця події. При додатковому огляді працівниками митниці на полиці під матрацем була знайдена граната з запалом до неї. Крім того, у купе було виявлено целофановий пакет з особистими речами злочинця, який зник, серед яких була записна книжка з телефонами й адресами, а також його фотографія (9, с. 11).

Основні напрямки розслідування в даній ситуації повинні бути орієнтовані на дослідження матеріальної обстановки на місці події, виявлення, збір і фіксацію доказової та орієнтуючої інформації про подію злочину й особу злочинця, який зник. У цій ситуації дії працівників дізнання (слідства) мають бути спрямовані на негайне переслідування злочинця по "гарячих слідах" та на його затримання, а також на збір даних, що характеризують особу розшукуваного, виявлення його зв'язків,

встановлення можливого місцезнаходження або появи, вжиття заходів для затримання злочинця й доставлення його за місцем дізнання (8, с.37-42).

Аналізована типова слідча ситуація є різновидом першої та другої групи ситуацій, розглянутих раніше. Тому найбільш оптимальний комплекс початкових слідчих дій у даній ситуації може виглядати таким чином: а) огляд місця події, включаючи огляд предметів контрабанди та місць їх приховування; б) допит свідків - очевидців, співучасників (якщо такі є); в) допит осіб, які можуть дати відомості про злочинця та його спосіб життя (родичів, товаришів по службі, знайомих); г) затримання й особистий обшук підозрюваного; д) допит підозрюваного; е) обшук за місцем проживання та його "зв'язків"; є) при необхідності призначення криміналістичних експертиз (за предметами посягання або результатами оглядів) та ін.

Паралельно зі слідчими діями здійснюються оперативно-розшукові й організаційні заходи, до числа яких належать: а) використання службово-розшукових собак; б) переслідування злочинця, який зник з місця події, по "гарячих слідах"; в) виявлення можливих свідків та їх допит; г) прочісування й обстеження місцевості із залученням Прикордонних військ у районі місця події; д) проведення загороджувальних заходів; е) складання (або поставлення завдання про складання) композиційного портрета особи, яка вчинила контрабанду; є) складання розшукових орієнтувань злочинця; ж) накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію; з) оперативне спостереження у місцях вірогідної появи злочинця; и) блокування можливих місць відходу або перебування злочинця та ін.

Підсумовуючи викладене, вважаємо важливим відзначити, що розглянуті типові слідчі ситуації та відповідні їм основні напрямки розслідування багато в чому є умовними. Останнє пояснюється тим, що запропоновані системи слідчих дій, оперативних та організаційних заходів значною мірою залежать від індивідуальних особливостей ситуацій, що складаються, неповторних і часто випадкових чинників (хвороба або тимчасовий від'їзд свідка; відсутність службово-розшукової собаки або транспорту для переслідування контрабандиста, який переховується, тощо), які змінюють послідовність запропонованих дій. Тому допускаються й інші можливі алгоритми дій по розслідуванню вирізнених типових ситуацій, оскільки діяльність працівників дізнання (слідства) у цьому напрямку виступає глибокотворчим процесом.

Список літератури: 1. Баев О.Я. Конфликтные ситуации на предварительном следствии (основы предупреждения и разрешения). - Воронеж: Изд-во Воронеж,

ун-та, 1984. - 132 с. 2. Георгица М., Гамза В. Дознання по делах о контрабанде // Соц. законность. - 1990. - № 4. - С. 49, 50. 3. Герасимов И.Ф. Некоторые проблемы раскрытия преступлений. Свердловск: Сред.-Урал. кн. изд-во, 1975. - 184 с. 4. Зобов В.Е. Возбуждение уголовного дела таможенными органами // Таможенное право: Учебник. - М.: БЕК, 1995. - С.318-330. 5. Інформаційний бюллетень. - К.: ДМС України. 1997. - №3 (10). - 24 с. 6. Інформаційний бюллетень. - К.: ДМС України, 1997. - № 4 (II). - 25 с. 7. Постика И.В. Способы совершения контрабанды, осуществляемой представителями предпринимательских структур, и некоторые вопросы организации ее расследования // Актуал. пробл. организации расследования преступлений. - Одесса, 1996. - С. 106-110. 8. Салтевский М.В. Раскрытие преступления «по горячим следам» // Криминалистика и судебная экспертиза. - К.: Вища шк., 1989. - Вып. 38. - С. 37-42. 9. Столярова Н. Преступник мог начать стрельбу // Таможня: Прилож. к ж. «Деловая жизнь». - 1997. - № 5-6. - С.11. 10. Яблоков Н.П. Криминалистическая характеристика и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений // Вопр. борьбы с преступностью. - М., 1979. - Вып 30. - С. 112-121.

М.Є.Шумило,
канд.юрид.наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ШКОДУ, ЗАВДАНУ ОСОБИ НЕЗАКОННИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПЕРЕСЛІДУВАННЯМ

В абсолютній більшості кримінально-процесуальна діяльність провадиться щодо осіб, які дійсно вчинили злочини. Тому застосування до них правообмежувачих заходів є виправданим і справедливим. Обґрунтовані й законні дії органів правосуддя й розслідування в таких випадках учиняються в інтересах усього суспільства й спрямовані проти тих, хто порушує його закони. Ці дії правоохоронних органів позитивно сприймаються громадянами, отримуючи підтримку в них, сприяють виникненню бажання надавати органам кримінальної юстиції допомогу, чим зміцнюється їх авторитет і довіра.

На жаль, дуже часто в сферу кримінального процесу втягуються особи, які не вчинили злочинів.

У силу об'єктивно існуючих причинно-наслідкових зв'язків незаконне кримінальне переслідування завдає шкоди особистим і публічним інтересам, посягає на нормальне функціонування цілої системи суспільних відносин особи у сфері конституційного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, трудового, житлового, пенсійного та інших галузей права.